

Hajmási József 1910–2010

Néhány nappal századik születésnapja előtt érkezett a szomorú hír: elhunyt Hajmási József. Aznap este Sárkeresztesen tartottunk előadást Papp László barátommal. Elsősorban arról szóltunk, mit láthatunk akkor este az égen. Természetesen a fehérvári csillagda alapítójáról is beszéltünk, és akkor gondoltam végig, hogy Hajmási József mit hozott létre Fehérváron, mit köszönhetünk neki, mi az, amire építve ma is működik a fehérvári csillagvizsgáló.

Járdacsillagászat a hatvanas évek elején. Hajmási tanár úr bemutatót tart egy 72/500-as MOM gyártmányú kisrefraktorral. A bemutató helyszíne valószínűleg a fehérvári buszpályaudvar lehetett

Székesfehérváron a Szputnyik-1 indítása után óriási érdeklődés mutatkozott az égbolt tudománya iránt, s ezt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat keretein belül Hajmási József és tanártársai előadásokkal igyekeztek kielégíteni. Hamar kiderült, hogy szükség

van egy távcsőre, mellyel meg is lehet nézni azokat az égitesteket, amelyekről korábban csak beszéltek.

Ilyen előzmények után jött létre a József Attila Gimnázium tetején – ahol Hajmási József is tanított – az első fehérvári csillagvizsgáló. Főműszere egy 10 cm átmérőjű Newton-teleszkóp volt. A csillagdát 1961. december 17-én Kulin György nyitotta meg. 1962-től már szakkör is működött – természetesen Hajmási tanár úr vezetésével. A „tapasztaltabb” amatőrök bizonyára hallottak róla, hogy a „járdacsillagászatot” Hajmási József már 1963-ban művelte. 1967-ig szinte minden derült este a fehérvári buszpályaudvar közelében tartott bemutatókat. Az érdeklődők között volt a csillagda jelenlegi vezetője, Hudoba György is.

A következő nevezetes dátum 1967. szeptember 14. Ezen a napon avatták fel azt a 30 cm átmérőjű Newton-távcsövet, melyet ma is használunk a Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgálóban. A távcső a város üzeminek összefogásával készült el, társadalmi munkában. Hajmási József nagyon sokat kilincsel a város és a cégek vezetőinél azért, hogy meggyőzze őket: a fejlődő Székesfehérvárnak szüksége van egy ilyen műszere.

A helyszín a Vidám Parkban, az Óriáske rék mellett volt. Itt forgatták a Hobbym: a csillagos ég című film fehérvári jelenetét, melyben Kulin György kérdésre válaszol Hajmási József.

1972-ben az ezeréves fennállását ünneplő Székesfehérváron rendezhette meg a Csillagászat Baráti Köre VII. Országos Találkozóját. Hajmási tanár úr és tanítványai hatalmas szervezőmunkát végeztek. Több mint négyszázan vettek részt a CSBK legnépesebb összejövetelén.

A csillagda 1977. decemberében került mostani helyére, a Velinszky László Ifjúsági és Úttörőház (ma A Szabadművelődés Háza) tetejére.

Hajmási Józsi bácsi a következő években már kevesebbet fordult meg a csillagvizsgálóban, de aktívan szervezte a CSBK havi összejöveteleit. Feleségével gyakran tartott diavetítéses beszámolót külföldi útjaikról is.

Hajmási József több elismerést is kapott. 1970-ben a Zerinváros emlékérmét a CSBK-tól, a TIT-től a Bugát Pál emlékérmét, Székesfehérvár városától pedig a Pro Urbe és a Pro Civitate díjakat.

Az utóbbi tíz évben már csak elvétve láttuk Fehérváron. Néhányszor megpróbáltuk felvenni vele a kapcsolatot, hosszabb interjút is szeretnénk volna készíteni vele, de lánya arra kért, ne erőltessük. Időnként feltűnt Fehérvár utcáin jellegzetes szikár alakja. Ha egyedül volt, mindig gyors léptekkel járt, szinte szaladt. Mint kiderült, régen atletizált, s ez élete végéig látszott is rajta. Egy régi tanártársa mesélte, hogy még néhány évvel ezelőtt is alig tudta tartani vele a lépést, amikor elkísérte Józsi bácsit egy darabon.

Szomorú, hogy keveset tudtunk, tudunk róla. Ezen valamelyest enyhített az a beszélgetés, amelyet szeptember végén folytathattam leányával, Évával és vejével, Barcza Gézával.

Tőlük tudom, hogy Hajmási József 1910. augusztus 16-án született a Körmenő melletti Rábadoroszlón (ma Csákánydoroszló). Gyermekkoráról nem beszélt, de nem lehetett könnyű, hiszen akkor zajlott az I. világháború, és fiatalemberként élte meg a másodikat. A helyi elemibe járhatott, majd Körmenőn a polgárba. Az 1920-as években került Jászberénybe. A tanárképző főiskolát itt és Szegeden végezte. 1942-ben került Székesfehérvárra, és a háború után népművelési titkár lett, ami nagyon jelentős állás volt akkoriban.

Nem tudni, mi fordította érdeklődését az égbolt felé, de tudjuk jól, hogy valamilyen szinten mindenkit érdekel a csillagászat. A háború után több fehérvári iskolában is tanított. Arról volt híres, hogy az eszközöket saját maga készítette. Ez egyrészt érdeklődésének, leleményességének köszönhető, másrészt annak, hogy a háború után semmi nem maradt, s ha valamire szükség volt, maguknak kellett elkészíteni. Ezzel a mentalitással

Hajmási József a 30 cm-es Newton-távcsővel, a Vidám Park egyik épületén kialakított bemutatóhelyen

diákjait is megfogta. Sokrétű tevékenységet folytatott, de sajnos éppen a családjára, a gyerekeire nem volt ideje. Fia azért jelentkezett modellező szakkörbe, hogy együtt lehessen az édesapjával, aki mindig pörgő, rohanó személyiség volt, sokszor tele feszültséggel. A feszített tempó miatt idegessé vált, gyerekei próbálták visszafogni.

A csillagászat után az utazásba vetette bele magát, mintegy 8000 dia maradt utána. Ezek megvannak, de – főleg felesége halála után – nagy selejtezéseket csinált, így kevés maradt abból, amit csillagászati téren összegyűjtött. Korábban számos dokumentumot kaptunk tőle, a családjá pedig felajánlotta, hogy amit még találnak és használható, azt felajánlják a csillagdáknak.

Sokak szerint nem volt könnyű ember, de az ő elszántsága, szervezőképessége, ismeretsége, karizmatikus egyénisége nélkül ma aligha lenne csillagvizsgáló Fehérváron.

Trupka Zoltán